

Hommage prevoditeljima

Često se smatra da dobar prijevod znači samo doslovno prevesti original, ali prevođenje je, dakako, puno više od toga. Dobar prijevod, uz prenošenje značenja originala mora prenijeti i stil i emocije autora, a ujedno i sve značajke originala koje se mogu iščitati iz samoga teksta ali i mimo njega.

Poznati ruski nobelovac Josif Brodski rekao je da je „prevođenje otac civilizacije”. Kako i sama ponekad prevodim, složila bih se s Brodskim, ali još više bih pristala uz mišljenje mađarskog pjesnika Kosztolányija koji kaže: „prevođenje je pokušaj da se pleše svezanih udova”. Naši prerano preminuli kolege – Koraljka Crnković, Domagoj Grečl i Ante Podrug – taj su ples svladali s velikim umijećem, pa im objavom fragmenata njihovih prijevoda želimo zahvaliti na dugogodišnjoj i prerano prekinutoj suradnji a ujedno im želimo odati i zasluženu počast. **Ka**

1. Kalimah, Epigrami (prijevod: Koraljka Crnković)

Callim. *Epigr.*

9.

ἦλθε Θεαίτητος καθαρὴν ὁδόν. εἰ δ' ἐπὶ κισσὸν
τὸν τεὸν οὐχ αὐτῆ, Βάκχε, κέλευθος ἄλει,
ἄλλων μὲν κήρυκες ἐπὶ βραχὺν οὖνομα καιρὸν
φθέγγονται, κείνου δ' Ἑλλάς ἀεὶ σοφίην.

10.

μικρὴ τις, Διόνυσε, καλὰ πρήσσοντι ποιητῆ
ρήσις: ὁ μὲν “νικῶ” φησὶ τὸ μακρότατον,
ὧ δὲ σὺ μὴ πνεύσης ἐνδέξιος, ἦν τις ἔρηται
‘πῶς ἔβαλες’; φησὶ “σκληρὰ τὰ γινόμενα.”
τῷ μερμηρίζαντι τὰ μὴ ἔνδικα τοῦτο γένοιτο
τοῦπος: ἐμοὶ δ', ὦναξ, ἢ βραχυσυλλαβίῃ.

42.

ἦμισύ μευ ψυχῆς ἔτι τὸ πνέον, ἦμισυ δ' οὐκ οἶδ'
εἶτ' Ἔρος εἶτ' Αἰδῆς ἤρπασε, πλὴν ἀφανές.
ἦ ῥά τιν' ἐς παίδων ἄλιν ὦιχετο; καὶ μὲν ἀπέειπον
πολλάκι ‘τὴν δρῆστιν μὴ ὑποδέχεσθε νέοι.’
οὗ τις συνδιφήσον: ἐκεῖσε γὰρ ἢ λιθόλευστος
κείνη καὶ δύσερος οἶδ' ὅτι που στρέφεται.

47.

ὡς ἀγαθὰν Πολύφαμος ἀνεύρετο τὰν ἐπαιδὰν
τῶραμένω: ναὶ Ἰᾶν, οὐκ ἀμαθῆς ὁ Κύκλωψ:
αἱ Μοῦσαι τὸν ἔρωτα κατισχναίνοντι, Φίλιππε:
ἦ πανακὲς πάντων φάρμακον ἂ σοφία.
τοῦτο, δοκέω, χά λιμὸς ἔχει μόνον ἐς τὰ πονηρὰ
τῶγαθόν: ἐκκόπτει τὰν φιλόπαιδα νόσον.
ἔσθ' ἀμὶν χάκαστά σ' ἀφειδέα ποττὸν Ἔρωτα:
‘τουτί, παῖ, κείρευ τὰ πτερὰ παιδάριον,
οὐδ' ὅσον ἀττάραγόν τυ δεδοίκαμες: αἱ γὰρ ἐπῳδαὶ
οἴκοι τῷ χαλεπῷ τραύματος ἀμφοτέραι.’

9.

Sjajnim je životnim putem pošao pjesnik Teetet.

Premda do vijenca tvog, Bakho, ne dovodi on,
druga imena će glasnici zakratko klicati samo:
njegov će pjesnički dar Helada slaviti vijek!

10.

Kratak je, dragi Dionize, uspješnu pjesniku govor:

„Pobjeda!” - kliknut će on. Najdulja to mu je riječ.
Ako ga upita netko kad utihne povoljan vjetar:
„Kakav je ishod?” A on: „Težak je pjesnični trud.”

Neka i bude tako onom tko nepravdu snuje.

Meni, gospodine moj, trosložnu sačuvaj riječ!

42.

Dio je moje duše živ, a ne znam za drugi

da li ga Eros il' Had ugrabi – nema ga, tek.

Možda je pošao opet dječacima, premda sam često
njima govorio ja: „Nikad bjegunca pod krov!”

Pomoć u potrazi molim, jer ondje zacijelo luta

– strašnu zaslužuje smrt! – trpeći ljubavni jad.

47.

Kako je sjajnu čaroliju našao Kiklop za ljubav!

Zemljom kunem se ja, nije Polifem ni glup!

Muze, Filipe dragi, iscjeljuju svakog tko ljubi:

umjetnost, pjesnički dar, svemu je izvrstan lijek.

Glad je, mislim, također dobra za liječenje jada:

ona iz srca za tren izbriše ljubavnu strast.

Oba lijeka imamo za tebe, Eroze kruti.

Podreži krila ta, dečko, zaboravi let!

Nimalo nisi nam strašan. Ne drhtimo pred tobom nikad.

Obje su basme tu – to nam je ranama spas!

Crnković, Koraljka. 2002. Prijevod Kalimah „Epigrami”. *Latina et Graeca*, 2 (2), 87–96.

PRIJEVOD

2. Sekst Propercije, Elegije (prijevod: Domagoj Grečl)

Prop. I, 12

Quid mihi desidiaē non cessas fingere crimen,
 quod facias nobis, conscia Roma, moram?
tam multa illa meo divisa est milia lecto,
 quantum Hypanis Veneto dissidet Eridano;
nec mihi consuetos amplexu nutrit amores 5
 Cynthia, nec nostra dulcis in aure sonat.
olim gratus eram: non illo tempore cuiquam
 contigit ut simili posset amare fide.
invidiae fuimus: non me deus obruit? an quae
 lecta Prometheis dividit herba iugis? 10
non sum ego qui fueram: mutat via longa puellas.
 quantus in exiguo tempore fugit amor!
nunc primum longas solus cognoscere noctes
 cogor et ipse meis auribus esse gravis.
felix, qui potuit praesenti flere puellae; 15
 non nihil aspersis gaudet Amor lacrimis:
aut si despectus potuit mutare calores,
 sunt quoque translato gaudia servitio.
mi neque amare aliam neque ab hac desistere fas est:
 Cynthia prima fuit, Cynthia finis erit. 20

Što mi, Cintija, l'jenost ne prestaneš već prigovarati? Jesam li zbog toga kriv što mi je bezbrižna ćud?	
Toliko milja je ona daleko od kreveta moga kol'ko od r'jeke je Pad udaljen Hipanov t'jek;	
više mi grljenjem nježnim ne potiče ljubavnu vatru, do uha Cintija mog slatku ne šapuće r'ječ.	5
Nekoć bijah ljubljen: u strastvenoj ljubavi sa mnom nije se mogao tad nitko usporediti' baš.	
Predmet zavisti bih: zar bog me zatire koji; trava s prometejske da l' hridine razdvaja nas?	10
Nisam više što bjeħ: put dugi djevojku m'jenja: koliki ljubavni žar za tili nestade čas!	
Prvi sam prisiljen put upoznati beskrajne noći, svaki i najmanji šum nemio za moj je sluh.	
Sretan je plakat' tko može u naručju djevojke svoje: prosutim suzama, znaj, Amor se raduje bog;	15
ako je ljubavnik prezren zavoljeti mogao drugu: novo robovanje to pruža užitak i slast.	
Drugu ne mogu zavoljet', ne mogu se rasti' od ove: Cintija prva mi bje, Cintija zadnja će bit'.	20

Grečl, Domagoj. 1979. Prijevod: Sekst Propercije, Odabrane elegije. *Latina et Graeca*, 1 (14), 57–72.

3. Marko Tulije Ciceron, Govori protiv Katiline (prijevod: Ante Podrug)

Cic. *Cat.* I, 7

Nunc vero quae tua est ista vita? Sic enim iam tecum loquar, non ut odio permotus esse videar, quo debeo, sed ut misericordia, quae tibi nulla debetur. Venisti paulo ante in senatum. Quis te ex hac tanta frequentia totque tuis amicis ac necessariis salutavit? Si hoc post hominum memoriam contigit nemini, vocis expectas contumeliam, cum sis gravissimo iudicio taciturnitatis oppressus? Quid, quod adventu tuo ista subsellia vacuefacta sunt, quod omnes consulares, qui tibi persaepe ad caedem constituti fuerunt, simul atque adsedisti, partem istam subselliorum nudam atque inanem reliquerunt, quo tandem animo [hoc] tibi ferendum putas?

Servi mehercule mei si me isto pacto metuerent, ut te metuunt omnes cives tui, domum meam relinquendam putarem; tu tibi urbem non arbitraris? et, si me meis civibus iniuria suspectum tam graviter atque offensum viderem, carere me aspectu civium quam infestis omnium oculis conspici mallet; tu cum conscientia scelerum tuorum agnoscas odium omnium iustum et iam diu tibi debitum, dubitas, quorum mentes sensusque volneras, eorum aspectum praesentiamque vitare? Si te parentes timerent atque odissent tui neque eos ulla ratione placare posses, ut opinor, ab eorum oculis aliquo concederes. Nunc te patria, quae communis est parens omnium nostrum, odit ac metuit et iam diu nihil te iudicat nisi de parricidio suo cogitare; huius tu neque auctoritatem verebere nec iudicium sequere nec vim pertimesces? Quae tecum, Catilina, sic agit et quodam modo tacita loquitur: „Nullum iam aliquot annis facinus exstitit nisi per te, nullum flagitium sine te; tibi uni multorum civium neces, tibi vexatio direptioque sociorum impunita fuit ac libera; tu non solum ad negligendas leges et quaestiones, verum etiam ad evertendas perfringendasque valuisti. Superiora illa, quamquam ferenda non fuerunt, tamen, ut potui, tuli; nunc vero me totam esse in metu propter unum te, quicquid increpaverit, Catilinam timeri, nullum videri contra me consilium iniri posse, quod a tuo scelere abhorreat, non est ferendum. Quam ob rem discede atque hunc mihi timorem eripe; si est verus, ne opprimar, sin falsus, ut tandem aliquando timere desinam.”

Ali sada, kakav je taj tvoj život? Razgovarat ću naime sada s tobom tako da ne izgleda kako sam potaknut mržnjom, kojom moram biti, već milosrđem koje nikako ne zaslužuješ. Došao si maloprije u senat. Tko te je pozdravio od ovog tolikog mnoštva, od tolikih tvojih prijatelja i znanaca? Ako se to od pamtivijeka nije dogodilo nikome, zar očekuješ pogrdne riječi kad si pogođen preteškim sudom šutnje? Dalje, tvojim su dolaskom te klupe ispražnjene, bivši konzuli, koje si često određivao za ubojstvo, taj dio klupa su ostavili praznim i nepopunjenim čim si do njih sjeo – kojom to duševnom snagom misliš podnositi? Da se moji robovi, Herkula mi, boje mene na isti način kao što se tebe boje svi tvoji sugrađani, smatrao bih da moram napustiti svoj dom; zar ti ne misliš da moraš napustiti grad? A kada bih ja vidio da me moji građani sumnjiče za zločin i vrijeđaju, makar i nepravedno, volio bih ne gledati građane, nego da mene svi gledaju neprijateljskim očima. Zar se ti, iako zbog svijesti o svojim zločinima uočavaš da je mržnja svih opravdana i da je već dugo zaslužuješ, oklijevaš uklanjati pogledu i nazočnosti onih čiji um i osjećaj ranjavaš? Kad bi te se tvoji roditelji bojali i mrzili te, a ti ih ne bi mogao ni na kakav način umiriti, nekamo bi se, kako vjerujem, maknuo s njihovih očiju. Sada te domovina, koja je zajednička majka svih nas, mrzi, i boji te se i već dugo ne misli o tebi ništa drugo već da snuješ njezinu propast; zar se nećeš bojati njezina pogleda, pokoriti se njezinu sudu, strahovati od njezine moći? Ona s tobom, Katilino, ovako raspravlja i kao da šutke govori: „Ni jedan se zločin već nekoliko godina nije zbio osim preko tebe, nijedna gadost bez tebe; ti si jedini nekažnjeno i slobodno ubijao mnoge građane, zlostavljao i globio saveznike; ti si bio sposoban ne samo prezreti zakone i sudske istrage, već ih i oboriti i dokinuti. Premda se oni tvoji prethodni zločini nisu smjeli podnositi, ipak sam ih podnijela kako sam mogla. Sad pak ne smijem trpjeti da sam sva u strahu zbog tebe jedinoga, da se pri svakom štropotu bojim Katiline, da se ništa ne može zasnovati protiv mene, a da u tome ne bi bilo tvoga zločina. Zbog toga odstupi i oslobodi me ovoga straha; ako je stvaran, da me ne uništi, a ako je lažan, da se napokon već jednom prestanem bojati.”

Ciceron, Marko Tulije. 2016. *Govori protiv Katiline* (prijevodi, povijesni komentar i prilozi Ante Podrug). Zagreb: Latina&Graeca.

